

DE SANCTO STEPHANO.

CONCIO PRIMA.

*Lapidabant Stephanum invocantem et dicentem:
Domine Jesu (Act. 7).*

Heri Christi nascentis humiliationes sancta nobis proposuit Ecclesia et hodie S. Stephani triumphos nobis ob oculos ponit. Heri solempne Regis martyrum celebravimus festum, et hodie speciali festo martyrum primicerium honoramus. Heri martyrum Rex ingressus est in hunc mundum, et hodie martyrum primus ex hoc mundo est egressus. Ingressus est in hunc mundum Rex martyrum, ut humilitatem sectaretur, amplectaretur paupertatem, et gravia pro nostra salute pateretur; egressus vero est ex hoc mundo primus martyrum, ut lauros in cælo carperet, meteret coronas, et æternam beatitudinem adipisceretur. Sanctissimus autem hic protomartyr magna et gloriosa subiit certamina, antequam pervenerit ad palmam; strenue decertavit in hoc mundo, antequam corona redimeretur in cælo. Ejus gloriam et triumphos angeli demirantur in cælis; nos autem ejus certamina, passiones et virtutes contemplabimur. *Ave.*

Sanctus Stephanus in medio sævientium Judæorum stans, pro Christo loquitur, pro Christo patitur, et Christum imitatur. Sanctus hic Levita pro Christo loquitur, ecce imaginarium ejus crimen; pro Christo patitur, ecce ejus supplicium; et Christum imitatur, ecce ejus perfectionem. Sanctus Stephanus doctor, martyr, et Christi discipulus extitit: ut doctor zelantissimus pro Christi gloria locutus est: ut martyr generosissimus pro Christi amore multa passus est; ut Christi discipulus sancta ejus exempla perfectissime imitatus est. Unde cum in mediis suppliciis clamabat Stephanus: *Domine Jesu;*

perinde videtur ac si dixisset: o Jesu! tu es Dominus meus, pro ejus gloria loquor in conspectu Judæorum, pro ejus amore dira patior manibus persecutorum et ejus exempla imitari contendo, ut perveniam ad regna cælorum. Videamus magnanimitatem doctoris illius zelantissimi, qui pro Christo loquitur; constantiam martyris illius generosissimi, qui pro Christo patitur; et fidelitatem discipuli illius perfectissimi, qui Christum imitatur. Hæc omnia patebunt, cum probaverimus, quod S. Stephanus 1. locutus sit pro Christo fidenter; 2. passus sit pro Christo constanter; 3. imitatus sit Christum fideliter.

I PARS.

S. Stephanus pro Christo fidenter locutus est.

Uncto Davide in regem, simul cum Israelitis ipse Jerosolimam versus perrexit; in qua cum habitarent Jebusæi Davidi infensissimi, clausis civitatis januis, ei obstiterunt, eique protestati sunt, quod in eam non ingrederetur: *non ingredieris huc* (1 Paral. 11). Tunc novus et strenuus ille rex sancivit et declaravit, eum futurum principem exercitusque sui ducem, qui primus rebelles percuteret Jebusæos: *omnis qui percusserit Jebusæum in primis, erit princeps et dux*: Joab autem filius Sarviae primus civitatis muros conscendit, Jebusæos percussit et factus est princeps. Quid simile in Christo et Stephano hodie intueor; Christus enim, qui verus erat David, in Regem ab æterno Patre unctus fuerat; ipse super Israël, et supra universam regnabat Ecclesiam. Quidam tamen Jebusæi, seu maligni Judæi, Jerosolyms degentes, Christo Regi adversabantur, ei improperebant, regiam et divinam ejus dignitatem agnoscere renuebant; S. Sthephanus, quasi alter Joab, Jebusæos illos primus aggreditur: eorum duritiam et improbitatem fidenter arguit, sumptoque sancto verbi Dei gladio, plenus gratia et fortitudine, Christi tuetur jura, necnon pro illius gloria ita genere et fortiter loquitur, ut ipsi nullus

resistere valeat: *non poterant resistere sapientie et spiritui, qui loquebatur.* Apud Jeremiam prophetam iis maledicit Deus, qui gladiis suis graviter non feriunt: *maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine* (Jer. 48, 10). Deus fraternam charitatem in sacris codicibus crebro inspirat et præcipit; ad pacem, concordiam et benignitatem nos indesinenter sollicitat; non solum propinquos et amicos, verum et extraneos, necnon inimicos nos diligere jubet; cur ergo his maledicit, qui gladios suos fraterno non cruentant sanguine: *maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine?* Mysterium illud pereximie aperit Petrus Damiani, per *gladium* intelligens linguam nostram, qua velut acutissimo gladio detractores et maledici ad inique percutiendos sanctissimos quosque viros uti solent; maledicit autem Deus iis qui hoc non utuntur gladio non ad calumnias et detractores, verum ad defendendam ejus causam; cum enim res Dei agitur, omnes a partibus ejus stare, necnon pro illius gloria valenter loqui tenentur, iisque maledicit Deus, qui tunc pro ipso stare et loqui renunt: *maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine.* In hanc autem maledictionem incurrunt potissimum magnates, potentes et omnes in potestate constituti, cum a sibi subditis Deum graviter offendi scientes, ejus causam non tuerent, nec pro illo loquuntur eos corripiendo, qui illi injuriam inferunt. Ast hanc nullatenus subiit maledictionem Stephanus: quia Judæos Christo infensissimos videns, eosque adversus divinitatem ejus blasphemantes audiens, audacter pro illo stetit, et in conspectu doctorum legis, necnon aliorum plurimorum Judæorum in Christi discipuli sævientium, sanctissimus hic levita pro Christi divinitate ab eorum blasphemii vindicanda libenter locutus et argumentatus est. Noverat Sanctus Stephanus apud Judæos prohibitum esse, ne quis pro Christi gloria loqueretur: *ne omnino loquerentur in nomine Jesu* (Act. 5, 40); præsciebat etiam, quod si pro Christi gloria palam loqueretur, protinus Judæi in ipsum irruerent, ipsunque morti traderent; attamen sanctus hic levita nec minas, nec mortem timet, cum Christi causa agitur: coram Judæis sævientibus et blasphemantibus

tibus pro Christi gloria libere loquitur, eosque acriter increpat, propterea quod non illi credant, eumque non ut Deum suum venerentur, tunc *sanctus Stephanus non tacuit, non defectit, nec blasphemantibus cessit* (S. Fulg. serm. de eod.). Se infelicem censeat Isaias propheta, quia siluerat: *væ mihi, quia tacui.* Heu! o propheta sanctissime, cur te tacuisse tædet? In multiloquio peccatum non deesse nosti? omnium etiam sapientium iudicio haud nocet moderatum silentium, verum nimia verborum effusio: *nam tacuisse nocet nulli; nocet esse locutum;* cur ergo te tacuisse penitet? hominum sapientissimus adolescentem in sua causa vix loqui patitur: *adolescens loquere in tua causa vix.* S. Jacobus eum religiosum et virtute præditum esse negat, qui lingue suæ frænum non adhibuerit: *quis se putat religiosum esse, non refrænans linguam suam, hujus vana est religio;* omnes tandem sancti Patres silentium, et taciturnitatem perquam maxime laudant; cur ergo se infelicem iudicabat propheta, eo quod tacerit? *Væ mihi, quia tacui!* Respondet S. Hieronymus, quod Isaiam tacuisse peniteret, quia tacerat, et non locutus erat, ut impium Oziam Deo injuriam irrogantem corripere: *nam impium Oziam non reprehendit.* Verum quidem est, non sat laudari et exaltari posse silentium, non tamen semper tacendum est, quia ut ait sapiens, *est tempus loquendi* (Eccles. 1); hoc autem loquendi tempus tunc potissimum adest, cum Dei causa agitur: ideo cum in Dei causa locutus non fuisset Isaias, eum tacuisse penitebat: *væ mihi, quia tacui.* At sanctus levita Stephanus in Dei causa non siluit: cum enim Christum a Judæis despectum et blasphematum esse novit, ipse non tacuit; pro illius gloria fidenter locutus est: *sanctus Stephanus non tacuit, non defectit, nec blasphemantibus cessit.* Unde Sanctus Augustinus Stephanum jucunde sic affatur. O Stephane, si pro Christo loquaris, a Judæis occideris; si pro illius gloria proferas verba, hi adversum te vibrabunt saxa: *dic aliquid de eo, ejus nomen nolunt audire, et tabescent, et sævient; profer verba, et accipe saxa* (serm. de eod.). Hoc quidem prænoverat Stephanus; non tamen inde factum est, ut siluerit; quin contra valenter a Christi

partibus stetit, et pro ejus gloria palam locutus est. *Non tacuit, non defecit, nec blasphemantibus cessit.* Discipulos suos Christus, velut oves simplices et mites inter sævos et rapaces lupos misit: *ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum* (Matth. 9, 16). Judæi erant lupi crudeles, qui prophetas persecuti erant, qui Christi prænuncios occiderant, et qui ipsum Christum cruce affixerant; post mortem autem Christi feroces inter hos lupos, velut oves mitissimæ, sancti ejus adiere discipuli: *sicut oves in medio luporum.* Quis autem ex illis ovibus balare, aut quis ex Christi discipulis pro illius gloria primus coram Judæis loqui audebat? *Prima ovis est Stephanus,* inquit S. Fulgentius; hæc est ovis generosissima, quæ præsentibus lupis balare non timet; hic est generosus discipulus, qui contra Judeorum impietatem sine timore prædicat; qui immanitatem et injustitiam, qua erga Christum usi sunt, verbis acris arguit, et qui pro ejus gloria magnanimiter loquitur et clamat: *inter mortuos clamabat, qui inter lupos coruscabat.* Judæi mortui simul erant et lupi; mortui erant spiritualiter per crimina quæ patnaverant; et lupi erant feroces ratione crudelitatis, qua Christum occiderant: Stephanus autem est ovis sanctissima, quæ coram mortuis et rapacibus illis lupis strenue et intrepide pro Christi gloria loquitur: irascantur quantum voluerint Judæi, sæviant et rabie tabescant quantum placuerit, usque ad mortem testificari et pro Christi gloria loqui non cessabit Stephanus: *non tacet ovis testificando, etsi lupi clamant blasphemando.* Apostoli oves fuere non meticulose, sed audaces nimis, quæ palam balare non pertimerunt; hi fuere athletæ fortissimi, qui prius etiam locuti sunt pro Christo, quam Stephanus; nihilominus *prima ovis est Stephanus,* quæ usque ad sanguinis effusionem balavit; seu primus ille fuit ex Christi discipulis, qui pro ejus gloria fidenter usque ad mortem locutus est. Christus gentibus erat stultitia, et Judæis scandalum: *Judæis quidem scandalum et gentibus stultitiam* (1 Cor. 5, 10). Illum ita oderant Judæi, ut nec nominaretur in illis, et gravis censeatur criminis reus, qui illum esse Deum profiteretur: Step-

nus tamen illum esse Deum et Messiam promissum ita evidenter probavit et demonstravit, ut sapientiæ et spiritui, qui per os hujus sanctissimi levitæ loquebatur, nullo modo possent resistere Judæi: itaque ut ei silentium imponerent, falsos suscitaverunt testes, qui illum blasphemiam accusarent: *tunc submiserunt viros qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen et Deum* (Act. 6). At maligna hac adinventione a sua prædicatione cohiberi nequivit Stephanus pro Christi gloria semper audacter locutus donec animam efflavit: *ipsum prædicat, cui testis erat: ipsum præconizat, cui est famulus in agone perfectus.* O athletam generosissimum! o doctorem zelantissimum! qui pro magistri et Dei sui gloria etiam cum vite sæpe dispendio palam loquitur. Heu! cur et nos a Christi partibus non stabimus? cur, cum sese occasio offeret, pro illius gloria non loquemur? Væ illis qui loquuntur perversa! Væ illis quorum os maledictione et amaritudine plenum est; væ illis quorum os locutum est superbia; præcipue væ, væ illis qui, cum Christi causa agitur, pro illius gloria non loquuntur. Væ vobis magistratibus, qui pro Christo non statis, cum coram vobis blasphematur. Væ vobis iudicibus, qui Christi causam in persona pauperum non defenditis. Væ vobis animarum pastoribus, qui ut canes muti, adversus iniquos Christo injuriam irrogantes latrare non valetis. Væ vobis parentibus, qui filiis peccantibus adulamini, et qui pro Christi honore non loquimini. Velim sciatis omnes, quod a Christo ad ejus causam tuendam delegati sitis: *pro Christo legatione fungimur* (1 Cor. 5, 20). Sub forma visibili non apparet Christus, ut peccatores corripiat, suamque palam causam defendat; legatos suos mittit, ut ejus impleant vices, et pro illius gloria loquantur. Cum filii vestri pravas incedunt vias, et a justitiæ semitis deflectunt; tunc vos, o parentes, a Christo ad eos corripiendos delegamini; *pro Christo legatione fungimur.* O pastores! o prelati! o vos omnes, qui ad aliorum regimen estis vocati, eadem vobis legatio demandatur respectu eorum quibus præestis; eos corripiendi vobis munus incumbit, et cum

stantiam et animi firmitatem, ut convicia, calumniæ, imo et ipsi lapides, quibus feriebatur, ipsi dulces fuerint: *lapides tormentis illi dulces fuerunt. Constantia*, inquit Doctor Angelicus, *facit firmiter persistere in bono contra difficultatem, quæ provenit a quibuscunque aliis exterioribus impedimentis* (2, 2, 57,5). Unde vir vere constans simul est perseverans et patiens; perseverans, in quantum persistit in bono; et patiens, in quantum dolores, labores et quæcunque gravia libenter patitur, ut in proposito sibi bono perseveret. Hanc constantiam perseverantem simul et patientem habuere quidem omnes martyres, qui in Christi confessione, non obstantibus quibuscunque suppliciis, usque ad mortem persistere; atvero sanctus Stephanus aliis constantior fuisse videtur, quia cum passus sit omnium primus, aliorum exemplo ad perseverantiam moveri non poterat; nihilominus in bono proposito firmissime perstitit, non obstantibus gravissimis difficultatibus, quæ se se obtulerunt; bonum enim quod intendebat Stephanus, non aliud erat, quam Christum confiteri, ejus causam defendere et pro illius gloria decertare; in hoc autem bono usque ad mortem constanter perseveravit sanctus hic Levita, licet maximæ occurrerint difficultates. Doctores enim Legis adversus Stephanum disputarunt, ut eum a Christi confessione averterent et ipse in ejus confessione perseveravit; Judæi in illum sevierunt, ut eum a Christi causa tuenda revocarent et ipse perseveravit: advocati sunt falsi testes, qui eum blasphemie accusarent et ipse in promendis Christi laudibus perseveravit: duxerunt illum Judæi extra civitatis muros, ibique eum conviciis affecerunt et lapidibus obruerunt; ipse autem libenti animo et convicia et lapides excepit, et in Christi confessione usque ad mortem firmiter perseveravit. O magnam sanctissimi hujus protomartyris constantiam! Aliquid ferocitatis præferre videtur constantiæ virtus in hoc, quod acerbiora quæque supplicia et ipsam mortem contemnere faciat: *constantia vim quandam ferocem virtutem habet mortem contemnere*. Et ideo ad hanc animi constantiam et in virtute perseverantiam exprimentam, refert Paulus Jovius emblema, in quo erat siren maritima cum hac epigraphe: *Con-*

tenait tuta procellas. Ferox illa virtus in omnibus martyribus enituit, quia pro Christo duriora quæque supplicia et ipsam mortem perpassi sunt; omnibus autem constantior fuisse videtur Stephanus, tum quia dira tormenta et ipsam mortem adeo jucunde passus est, ut in mediis suppliciis genua flecteret, oraret, cœlum contempleretur et angelicum preferret vultum, non secus ac si tormenta et mortem contemneret et pro nihilo haberet: tum etiam quia a Christi morte ipso omnium primus acerbum passus est martyrium, non habens exemplum quod imitaretur, et quo mors illi tolerabilior et dulcior redderetur: *primus meruit pro Christi nomine subire conflictum* (Chrysol. ser. 154). O magnam Stephani constantiam, quam pro viribus imitari tenemur: non enim in cœlo coronabitur, nisi qui in via virtutis usque ad mortem fortis et constans extiterit: *esto fortis usque ad mortem et accipies coronam vite*. Dum patiebatur Stephanus, ad ipsum, velut ad primum martyrem e cœlo corona descendit, qua ipse coronatus est et quæ ab ipso ad omnes, qui ad ejus constantiam imitabuntur, est transitura: *quando beatus Stephanus pro Christo primus sanguinem suum fudit, quasi corona processit de cœlo, ut eam sumerent sequentes in premio, qui præcedentis pietatem imitarentur in prælio* (S. Aug. ser. 96 de divers.). O christiane! vis in cœlo coronari cum Stephano? quidquid in via salutis durum et difficile occurret, generose et constanter pro Christo patere; esto constans cum Stephano, qui pro Christo dira constanter passus est; *ac etiam Christum perfecte imitatus est*.

III PARS.

S. Stephanus Christum fidelitior imitatus est.

Christum Pater æternus misit in mundum, ut pariter Redemptoris fungeretur officio, atque ut in omnis virtutis exemplar a cunctis imitandum proponeretur: hic enim est dilectus Patris æterni Filius, quem ut Redemptorem venerari et

ut totius perfectionis exemplar imitari tenemur: *imitentur senes mores Tobiae*, inquit S. Augustinus: *imitentur adolescentes Joseph castum, pulchrum corpore, pulchriorem mente (de Cathec. 6)*: *imitentur adolescentulæ Agnetem et Catharinam*; *imitentur omnes Christum: fias imitator Christi, non Antichristi*. Eam sancti, dum in hoc sæculo viverent, diversimode imitati sunt; martyres vero specialiter eum *imitati sunt in morte sua et ideo coronas triumphales meruerunt*: protomartyr autem Stephanus et in vita et in morte eum perfectissime imitatus est, ideo gloriosam et sublimem in celo assecutus est coronam: *Stephanus humiliter lapidatur, sed sublimiter coronatur*. Non immorabor in enumerandis singulis virtutibus, quibus simul cum Christo refulsit Stephanus: norunt enim omnes, ipsum simul cum illo virginitatem illibatam servasse, voluntariam sectatum esse paupertatem, humilitatis profundæ exercitiis incubuisse, charitate erga Deum et proximum exarsisse, ejusque alias virtutes imitatum esse. Quod maxime mirabile et omni admiratione dignum censeo in beato Stephano, in dilectione inimicorum fidelissime et perfectissime imitatus est Christum Dominum, qui dum gravissima in cruce pateretur supplicia, persecutoribus pepercit, pro iis oravit, multisque eos beneficiis affecit: quod ut clarius pateat, Stephanum cum Christo conferamus et cuique evidenter constabit, quod servus Dominum et discipulus Magistrum hac in parte perfecte imitatus sit. De Christo refert princeps apostolorum, quod cum gravia a Judæis pateretur supplicia, iis ne minimum quidem comminatus sit malum: *cum pateretur, non comminabatur* (1Pet. 2). Neque solum non comminabatur Judæis, verum et omnium injuriarum, sibi ab iis illatarum, quasi immemor videbatur: *qui flagellis cæcus, clavibus confossus, patibulo affixus, opprobriis saturatus, omnium tamen dolorum immemor* (S. Bern. ser. 50 in Cant.). Similiter S. Stephanus a Judæis dira perpeusus tormenta, contra eos tamen nequaquam iratus est, nec aliquam iis minitatus est penam; quasi omnium injuriarum immemor, facie hilari, oculisque ad cælum elevatis, Christum Jesum sedulo contemplabatur: *video cælos apertos et Jesum stantem*. Injuriarum

ab inimicis suis acceptarum ita immemor fuit Christus, seu inimicis ita pepercit, ut pro iis Patrem oraverit; et item pro inimicis et persecutoribus suis enixe oravit Stephanus. Christus pro inimicis orans, clamavit. *Judæi clamabant: crucifige: ille clamabat: ignosce* (S. Bern. s. 4 de pass.). Stephanus etiam pro inimicis suis orans, clamavit: *positis autem genibus clamavit*. Christus pro crucifixoribus suis orans, clamavit voce magna: *cum clamore valido*, ut ait divus Paulus; Stephanus non absimiliter pro persecutoribus orans: *clamavit voce magna*. Christus pro inimicis suis orans clamavit, dicens: *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt*. Stephanus autem similem pro inimicis suis orationem fudit, dicens: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum*. Hac oratione, quam pro persecutoribus ad Patrem direxit Christus, plus de venia iis impetranda, quam de propriis doloribus sollicitus videbatur; instanter enim rogabat Patrem, ut illis ignosceret: *Pater, dimitte illis*; similiter Stephanus *plus persecutorum dolebat peccata, quam sua vulnera; plus illorum impietatem, quam suam mortem* (S. Max. ser. de eod.). Quid plura? Christus veniam pro multis ex suis persecutoribus obtinuit et S. Stephanus *novit etiam pro persecutoribus exorare Dominum nostrum Jesum Christum*. Christus a Judæis crucifixus spiritum Patri commendavit; *in manus tuas commendo spiritum meum*; et Stephanus a Judæis lapidatus clamavit: *Domine Jesu suscipe spiritum meum*. Christus tandem in cruce moriens, emisit spiritum et quasi dulci somno obdormivit: *in pace in idipsum dormiam et requiescam* (Ps. 4); et S. Stephanus inter lapides, quibus ab inimicis maectatus est, *obdormivit in Domino*. O mirabilem Christi imitatore! et o maximam Stephani cum Christo conformitatem! non solum enim pro Christo fidenter locutus et pro Christo constanter passus est; verum et Christum perfectissime imitatus est. Unde *si nihil est dignius, quam quod homo sit sui authoris imitator*; quantus honor, quantaque est gloria Stephano, quod authorem suum et Redemptorem suum Christum perfecte imitatus sit? Maxima quidem ei gloria maximeque felicitas inest: ipse enim actu Christum imitatus in dilectione inimicorum,

obdormiit in Domino. O qualem felicitatem! o felicem somnum! *Felix somnus cum requie*, inquit Petrus Damiani; *requies cum voluptate et voluptas cum eternitate.* et clamat S. Augustinus: *O somnum pacis! quid illo somno tranquilius? quid illo somno quietius?* Equis tali somno dormire et tali morte mori non ambiret? Quis pessimam peccatorum mortem vitare et felicissima justorum morte mori non optaret? Certe nemo non dicit: *moriatur anima mea morte justorum.* Jamvero ut morte justorum moriamur, imitandus est Stephanus: *imitare Stephanum, qui dum peteretur lapidibus, ut hoc peccatum remitteretur, orabat* (S. Crys. ist. hom. 63 in Mat.). Si Stephanus inimicis non peperisset, morte peccatorum pessima mortuus esset; quia pro iis oravit, iisque benefecit, morte justorum mortuus est *et obdormiit in Domino.* Vultisne, fratres, morte justorum mori cum Stephano? Imitamini Stephanum. Mihi eum audire videor in cœlo clamantem: *imitatores mei estote, sicut et ego Christi*; seu, in multis imitatus sum Christum Salvatorem et præcipue in amore inimicorum; in hoc et vos imitatores mei estote, inimicos vestros toto corde diligite, orate pro persecutibus et calumniantibus vos, benefacite iis qui oderunt vos, et postquam inimicos dilexeritis, mors gratissimus vobis erit somnus et felicissimus ad æternam beatitudinem transitus, in qua in æternum regnabit. *Amen.*

CONCIO SECUNDA

Lapidabant Stephanum invocantem et dicentem:
Domine Jesu (Act. 7).

Si sanctus Stephanus persecutores non habuisset, protomartyris nomen et gloriam non obtinuisset; si sanctus hic Levita inimicis non peperisset, cœlos apertos non vidisset; et si strenuus hic athleta tam gravia ab inimicis perpeusus non esset in terris, ad thronum tam excelsum sublimatus, et corona tam pretiosa redimitus non fuisset in cœlis. Unde si parvulis inno-

centibus Herodis et satellitum crudelitatem multum profuisse asserat S. Augustinus: *profanus hostis nunquam beatis parvulis tantum prodesse potuisset obsequio, quantum profuit odio* (serm. 10 de SS.); dicendum pariter de sancto Stephano, quod inimici, a quibus dira passus est tormenta, ei plurimum profuerint; quod officiosissimis quibusque amicis ei utiliores exiterint. Verum est, quod maligni, duri et saxei erant Judei, qui Stephanum persecuti sunt; at ipse, ut perfectissimus Christi discipulus, maximam ex eorum malitia utilitatem elicere novit, amplamque et prædivitem laudum suarum segetem omnibus concionatoribus subministravit. Laudari quidem posset Stephanus a nivea virginitate, qua floruit; a zelo salutis animarum, quo accensus fuit; a paupertate evangelica et aliis multis virtutibus, quibus emicuit; nihil tamen in eo eminentius, nihil rutilantius, nihil divinius, quam quod suos perfectissime dilexerit inimicos; ideo S. Levitam in hoc tantum contemplabimur, ut ab inimicis dura patientem et inimicis beneficientem: ast prius cum ipso oculos et mentem ad cœlum elevemus. *Ace.*

Adversus Christum corde, ore et opere graviter peccaverant Judei; *corde*, per malitiam, qua succedebantur; *ore*, per blasphemias, quas in illum evomuerant; et *opere*, per dira et horrenda supplicia, quibus illum cruciaverant. Christus autem reddens bona pro malis, corde, ore et opere eos dilexit; *corde* quidem, quia cor ejus amore illorum maxime exarsit; *ore*, quia pro iis Patrem enixe rogavit; et *opere*, quia pro eorum salute pretiosum sanguinem fudit, et acerbissimam mortem voluntarie per tulit. Unde si probe res perpendantur, Christus inimicorum suorum fuit victima, advocatus et protector; eorum fuit victima, quia ab iis crucifixus et morti traditus est; eorum advocatus extitit, quia pro iis ardentem deprecatus est; et eorum fuit protector, quia iis fortiter et efficaciter patrocinatus est. Ecce magnum dilectionis inimicorum exemplar a Patre æterno nobis propositum, quod perfectissime imitatus est Stephanus: ipse enim, sicut et Christus, fuit victima, advocatus et protector inimicorum suorum; ut *victima*, ab inimicis gravia jucunde passus est; ut *advocatus*, pro iis ferventer

deprecatus est; et *ut protector*, iis officaciter patrocinatus est. S. Stephanus passus est, oravit et protexit: 1. *passus est* ab inimicis jucunde; 2. *oravit* pro inimicis ferventer; 3. *protexit* inimicos efficaciter.

I PARS.

S. Stephanus ab inimicis jucunde passus est.

Tantum eructabat sapientiam Stephanus, ut in publicis, quas contra legis doctores inierat, disputationibus, sapientiae et spiritui, qui per os ejus loquebatur, nullus resistere valeret; quapropter Judaei, invidia et ira exardescentes, falsos testes adversus eum adduxerunt, calumniis eum denigrare conati sunt, et tandem impetum fecerunt unanimiter in eum: et ejicientes eum extra civitatem lapidabant. Unde S. Stephanus, qui prius erat doctor contra Judaeos disputans, factus est deinde eorum victima, ac victima voluntaria, quia non invite, non coacte, imo jucundo et hilari animo convicia, calumnias et omnes lapidantium inimicorum impetus sustinuit. Quod satis superque manifestant ejus vultus, ejus oculi et ejus os. Hoc manifestant 1. *ejus vultus*, qui angelicus est; 2. *ejus oculi*, qui caelum inspiciunt; 3. *ejus os*, quod silet.

1. Cum S. Stephanus adversus Judaeos disputaret, omnes adstantes vultum ejus ad instar faciei angelicae renitentem, intuiti sunt: *viderunt faciem ejus, tanquam faciem angeli* (Act. 6). Non angelus, sed homo erat Stephanus: et tamen angeli vultum praeferebat, vultumque ille angelicum habebat, cum illum persequerentur Judaei. Cum sanctus hic Levita in xenodochiis innumera charitatis officia impendebat, angeli faciem non habebat; cum in domibus infirmorum portentosa operabatur miracula, tunc etiam angelica non ei facies inerat; cum vero Judaei eum calumniabuntur, et crudeliter persequerentur, tunc radiantem et angelicum praeferebat vultum, ut inde testaretur se esse paratum ad gravia quaevis supplicia hi-

lari et jucundo animo perferenda: ut enim ait S. Gregorius, *novit patientia levigare quod grave est*. Stephanus autem, cujus patientia erat maxima, gravia quae ipsi minabantur Judaei supplicia, tanquam levissima respiciebat. Unde vultum gestabat angelicum, quasi pulchritudine vultus Judaeis dixisset: gravia putatis tormenta quae patior et quae mihi inferre pertentatis; verum quae vobis gravia videntur, mihi levissima fiunt, eaque lubenti et jucundo perferam animo. Ne credatis Judaei, quod aere injurias, calumnias et quaevis supplicia feram: haec omnia mihi placent, haec mihi arident; vultum attendite, et ex pulchritudine vultus facile judicabitis, me gravia quaevis supplicia jucunde et hilariter esse passurum. Christus in die transfigurationis simul cum apostolis in monte Tabor de spinis, elavis, cruce et omnibus, quae in toto passionis suae decursu passurus erat, loquebatur: *loquebatur de excessu*, et tunc *resplenduit facies ejus sicut sol*. Cum Christus apostolis praedicabat, cum iis de regno suo loquebatur, et cum in conspectu illorum multa operabatur miracula, vultus ejus pulchrior et splendidior non apparebat; cum apostolos de iis quae passurus erat in Jerusalem, allocutus est, vultus ejus ad instar solis rutilans visus est: *resplenduit facies ejus sicut sol*. O Christe! cur cum de his quae passurus es loqueris, pulchram et radiantem geris faciem? Nonne convenientius esset, quod dum de tristibus et duris sermonem habes, tristes etiam et mœsta appareret facies tua? Non equidem; tunc enim prudentissime faciem praetulit hilarem et ad instar solis radiantem, ut pulchritudine et hilaritate vultus apostolis patefaceret, se non coacte, sed libenter et hilariter omnia passionis suae tormenta portaturum; *oblatus est, quia ipse voluit* (Is. 53, 7). Ecce mysterium propter quod Christi facies resplenduit sicut sol; et ecce etiam mysterium, propter quod facies Stephani, tanquam facies angeli visa est; ut enim ait Tertullianus, *Stephanus instar Christi in transfiguratione*; quia si Christus in transfiguratione coram apostolis faciem ad instar solis radiantem praetulit, ut inde aequo, jucundo et gratisimo animo se cuncta passionis tormenta portaturum ostenderet, Stephanus quoque in conspectu Judaeo-

rum faciem prætulit angelicam, et *ad instar solis radiantem*, inquit Augustinus, ut spectantibus Judæis declararet, quod non ægre, imo jucunde eorum convicia et calumnias perferret; quodque ad gravia quævis supplicia lubenter et gratissimum animo perferenda paratus esset. Dum vero quam jucunde patiatur Stephanus, manifestat vultus ejus, *hoc etiam manifestant oculi*.

2. In mediis tormentis non terram, non tortores, nec spectatores, cœlum et Jesum respicit Stephanus: *video*, inquit, *cœlos apertos et Jesum stantem*. O Stephano! nonne vides duros et diros quos adversum te vibrant lapides Judæi? nonne vides iniquos illos calumniatores, qui adversum te locuti sunt falsa et infensissimos illos tortores, qui crudeliter innocentem tuam mactant et lacerant carnem? Nonne, martyr invictissime, nonne vides innocuum illum sanguinem, qui undequaque e tuo corpore copiosissime fluit? Non equidem ad illa attendit Stephanus: ipse nec hostes, nec lapides, nec proprium respicit sanguinem; quasi extra se raptus cœlum solum intuetur et Jesum intra cœlos stantem: *video cœlos apertos et Jesum stantem*. Cœlos videt sibi apertos, intra quos brevi recipiendus est et videt pariter intra cœlos Jesum, qui inimicos dilexit, Jesum qui pro inimicis gravia æquo animo perpressus est, et intuens cœlum simul et Christum, tormentorum quasi obliviscitur, eaque non solum æquanimitè, verum etiam hilariter sustinet. Si enim *nilhil erus sentit in nervo, cum animus in cœlo est* (Tertull.), quid dicemus de sancto Stephano, cujus animus et oculi non solum in cœlo extiterunt, etiam Christum in cœlo stantem contemplati fuere: *video cœlum apertum et Jesum stantem*; certe inter tormenta non solum quasi insensibilis extitit, verum et ea pergratissimo animo pertulit. Ante oculos vobis proponite illustrem levitam Stephanum, carnificibus et aliis Judæis sibi infensissimis circumdatum, quorum quisque ad lapides currit et quisque lapides toto robore contra innocens ejus corpus vibrat; clamant omnes, lapidant omnes, carnemque ejus innocuam omnes malitiose percipiunt et crudeliter contundunt. Stephanus autem nec lapides, nec tor-

tores, tantummodo cœlum et Jesum in cœlo stantem aspiciunt: *video cœlos apertos et Jesum stantem*; videt cœlos sibi patentes et Jesum ipsum expectantem; cœlum videt ut locum, et Jesum ut objectum suæ beatitudinis, atque intuitu Christi et cœli ei dulcia et gratissima fiunt tormenta, quæ patitur; si enim antiquitas, interea dum fleret pugna, præmia victoribus danda, alicui columnæ pugnantium conspectui exposita suspendebantur, ut præmiorum, quæ assequi ambiebant præsentia, ad generosius dimicandum moverentur; quanta generositate decertavit, et quanta alacritate gravia quævis passus est tormenta Stephanus, æterna præmia sibi proposita, seu cœlos apertos et Jesum videns? *video cœlos apertos et Jesum stantem*. Sed Stephanum ab inimicis jucunde passum esse, auspicari etiam possumus *ex silentio oris ejus*.

3. Scio locutum esse Stephanum, at eum etiam tacuisse non me latet: in Dei causa audacter loquebatur, in propria religiose tacebat. Unde D. Augustinus ait, quod sanctus Stephanus *scœviebat et amabat*. Cum Dei res agebatur, Stephanus libenter loquebatur et adversus Dei sui hostes maximo cum zelo decertabat, *scœviebat*; cum autem Stephani res agebatur, ipse mutus fiebat; tunc adversus proprios hostes os suum non aperiebat; eos toto corde diligebat et *amabat*. Judæi Christi simul et Stephani erant inimici, utrique erant infensi et contra utrunque insurgentibus. Cum autem Judæi Christum aggrediebantur, contra ipsum et ejus Evangelium blasphemantes, Stephanus a Christi partibus stans, adversus Judæos libenter loquebatur, eosque libere increpabat, tunc *scœviebat*. Cum Judæi aggrediebantur Stephanum, calumniis illum afficientes, illunquæ lapidibus obruentes, ipse tamquam mutus fiebat, adversarios suos tunc amabat et ipsos lapides adversus illum immisos benigne recipiebat: durum illi erat offendi Christum; se autem calumniis affici et lapidari ipsi suave et jucundum erat: *lapides torrentis illi dulces fuerunt*. In Templo Hierosolymitano erant boves ærei et clypei aurei; beatus autem Stephanus æreus simul et aureus erat. Cum adversus Christum insurgentibus Judæi, Stephanus totus æreus erat: quia tunc personabat

celut res sonans, personabat ejus vox, personabant argumenta, quæ adversus impiam illorum doctrinam adducebat et personabant verba, quibus illos potenter redargebat et increpabat. Jamvero cum adversus Stephanum insurgebant Judæi, ipse totus aureus erat; quia tunc non personabat, sed silebat; ut enim ait Tertullianus, *aurum percussum silet*; sic quoque Stephanus, qui totus aureus erat, quum conviciis afficiebatur et lapidibus impetebatur, ipse animo ita hilari et jucundo hæc omnia perferbat, ut ne unicum verbum adversus hostes suos proferret, ac omnino sileret. Tunc, ut ait S. Gregorius Nyssenus, S. Stephanus adversus inimicos non loquebatur; pro Christo pati gaudebat et lapides velut rorem gratissimum percipiebat: *magnus ille Stephanus gaudet lapidibus, ac veluti suavem quemdam rorem crebros lapidum ictus benigne recipit* (Tr. de beat.). Mirare, o Christiane, sancti Stephani patientiam et illius exemplo discere illatas ab inimicis injurias patienter sustinere. Duo tibi patientiæ exempla proponit Augustinus, Christum scilicet et Stephanum: *æstuas, inquit, furis, anhelas, festinas de adversario vindicari? attende Christum redemptorem animæ tuæ, medicum ægritudinis tuæ, qui ideo pati voluit, ut tibi patientiæ suæ monstraret exemplum* (serm. 2 de S. Steph.). Ecce magnum patientiæ exemplum. Quia vero forte quis diceret: non possum ego homo infirmus hoc facere quod Christus Deus homo fecit; ideo aliud patientiæ exemplum proponit S. Augustinus, nempe Stephanum, qui non Deus erat, sed homo sicut et alii. *Respice martyrem*, inquit, *vicinam grandinem inspicere, ingentem acervum lapidum intueri, ferventes jam vide manus, anhelantia ora jam conspice, ignita rabie lumina jam contemplare: ecce acies funesta appropinquat, jam lapides vibrat; fremebant impij cordibus suis et stridebant dentibus adversus eum* (ser. 4 de eod.); et tamen hæc omnia patientissime et jucunde patitur Stephanus, O Christiane! si non potes imitari Christum, imitare Stephanum: *si non potestis imitari Dominum, imitamini conservum, imitamini Stephanum*. Velim, quod contumeliis vos inimicus afficiat, quod bona et famam auferat, imo et quod graviter feriat: hæc et alia

quantumvis gravia, patienter sustinenda sunt; imitandus est Christus, qui gravissima ab hostibus summa cum patientia sustinuit; *si non potestis imitari Dominum, imitamini Stephanum*, qui gravia ab inimicis illata jucunde passus est supplicia, et qui *pro inimicis ferventer deprecatus est*.

II PARS.

S. Stephanus pro inimicis ferventer deprecatus est.

Duplici amore, Dei scilicet et proximi, exarsit cor protomartyris Stephani; amor Dei omnes iræ et vindictæ motus in ejus corde sopivit; effecitque ut omnia supplicia jucunde et hilariter pertulerit; amor vero proximi eum ad orandum pro inimicis allexit; pro iis autem non remisit et inaniter, verum ferventissime deprecatus est; quia dum lapidaretur, pro iis oravit 1. flexis genibus; 2. clamans; 3. clamans alta voce.

1. Dum Stephanus lapidibus quateretur, Deum ardentem pro percutientibus oravit: *dum super eum torti lapidum vortices deciderent et rotati aggeres torquerentur, pro sævientibus sic orabat: Domine, ne status illis hoc peccatum* (S. Aug. ubi sup.); et quod mirum est, pro inimicis ipse *flexis genibus oravit*; circumdabatur Judæis ululantibus, blasphemantibus et crebros lapides vibrantibus; ipse autem, ut pro persecutoribus oraret, inter lapidum aggeres genuflexit. Cur tantam sibi vim facit Stephanus moriens et quasi exanimis? Nonne satis fuisset, quod rectus, humi cubans, vel in situ quo a lapidantibus et a jactatis lapidibus ponebatur, pro iis oraret? Non equidem satis fuisset respectu charitatis, quia erga inimicos ardebat sanctissimus hic Levita; ipsos enim ita diligebat, ut pro iis orare voluerit flexis genibus ad hoc ut facilius a Deo iis veniam et misericordiam impetrare valeret: *ventum est, ut oraret pro lapidatoribus suis, attendit multam et magnam esse impietatem illorum, quæ difficillime donari posset: genuflexit* (S. Aug. ib.). Pro seipso et pro inimicis oravit Stephanus, cum hac tamen diffe-

rentia, quod pro seipso orans steterit: pro inimicis vero orans genua flexerit: *pro se orans stat et erigitur*, inquit Petrus Damiani, *pro lapidantibus flectit genua*. Cur Stephanus pro inimicis et non pro seipso genua flectit? Respondet præfatus Petrus Damiani, sic se gessisse Stephanum, quia *plus dolebat persequentium peccata, quam sua vulnera; illorum iniquitatem, quam suam mortem*. Aliam parum dissimilem et præclaram adducit responsum S. Thomas a Villanova; *Stephanus, inquit, orans, non pro se, sed pro lapidantibus genuflectit, quia sibi patens cælum videbat, lapidantibus vero infernum imminere*. Cum ergo se videret S. Stephanus gratia plenum, sibi que cælum patere, et e contra agnoscens gravia esse persequentium peccata, et os inferni ad eos deglutandos patere, ferventius pro inimicis, quam pro seipso oravit, et ideo non pro se, sed pro iis orans genua flexit. O fervidam sancti Stephani orationem! qui ferventer etiam pro inimicis Deum deprecatus est, *dum pro iis oravit clamans*.

2. Cum S. Stephanus pro seipso oravit, non clamavit: *lapidabant Stephanum invocantem et dicentem: Domine Jesu suscipe spiritum meum*; pro se orabat, Deum invocabat, ipsique spiritum suum commendabat non clamans, sed dicens: *invocantem et dicentem*. Non est mirum, quod Stephanus innumeris lapidum ictibus impetitus et quasi obrutus non clamet, cum pro se Deum deprecatur; ergo cum pro se orans non clamaverit, cur pro inimicis et lapidatoribus suis orans, clamat? *positis autem genibus clamavit*. Dionysius Carthusianus ait, Stephanum pro inimicis orantem clamasse: quia pro iis ardentem et ex magno affectu orabat: *clamavit, quia ex magno et intimo cordis affectu oravit*. Et Lyranus ait, quod pro inimicis orans Stephanus, clamaverit, quia ejus oratio *procedebat ex magno affectu erga proximum*. Christus cruci affixus pro persecutoribus oravit, clamans: *pater ignosce illis*; clamabant Judæi adversus Christum sævientes et clamabat Christus pro Judæis Patrem deprecans: *o mira res! Judæi clamant, crucifige; ille clamat, ignosce*; Dominum autem et exemplar suum Christum perfectissime imitatus est Stephanus:

contra ipsum enim clamabant et dentibus suis stridebant Judæi, ipse vero pro iis Deum rogabat, tantoque affectu pro iis orabat, ut pro iis orans clamaverit: *positis autem genibus clamavit*. Clamabat Stephanus dicens: *Domine ne statuas illis hoc peccatum*; quasi diceret: velim sciant angeli et homines, me inimicis ex toto corde parcere, neque toto affectu pro iis veniam a Deo postulare. Clamabat Stephanus, dicens: *Domine*, quasi Deum sic affaretur; o Domine, vides caput, maxillas et omnes corporis mei partes lapidibus attritas; vides carnem meam undique contusam et sanguinem ex corporis mei membris undequaque fluentem; supplex autem te rogo, ut virtute sanguinis mei pro te fusi et ponarum, quas pro tui gloria pertuli, ad veniam et ad misericordiam persecutoribus meis concedendam flectaris. Clamabat tandem, dicens: *Domine*, quasi dixisset: de profundis clamo ad te, Domine, et licet lapidibus jamjam sim obrutus, quidquid tamen mihi superest virium colligo, ut clamem ad te, non vindictam, sed misericordiam; ex magno quo erga inimicos affectu ardeo, ad te clamo et usque ad mortem clamabo, ut a te pro iis gratiam et veniam impetrem: *clamavit, quia ex magno et intimo cordis affectu oravit*. Ferventer quoque Stephanus pro inimicis deprecatus est, quia pro iis orans, clamavit *voce magna*.

3. Lapidabant Judæi Stephanum et ipse pro iis orabat: *Judæi ictibus lapidum corpus ejus quatiebant et hic pro eis orabat: contundebatur homo exterior et supplicabat interior* (S. Aug. ubi sup.); magnus erat strepitus lapidum quos adversus sanctum Levitam vibrabant Judæi et magnus erat clamor Stephani Deum pro lapidantibus deprecantis; ut enim ait sacer textus, *Stephanus clamavit voce magna*. Cor sanctus hic protomartyr jam expirans et cum morte conflictans, pro inimicis oravit, clamans *voce magna*? Præclaram et proposito nostro congruam hujus rei rationem affert S. Petrus Damiani, dicens: *clamavit Stephanus voce magna, quia magna utique charitate ardebat*. Cor Stephani erat quasi fornax et quasi rogas igne charitatis ardens. Hunc ignem, nec calumnia, nec lapides, nec quarumvis tribulationum aque extinguere valuerunt: *aque multe non*

potuerunt extinguere charitatem; quin contra, quo plus percutiebatur, eo ignis charitatis in ejus corde magis accendebatur; quo charitatis igne exardescens, clamavit *voce magna*, Deum rogans, ut lapidantibus Judæis hoc peccatum non statueret: *clamat Stephanus voce magna, quia magna utique charitate ardebat*. Dum lapidaretur Stephanus, duplex audiebatur clamor, lapidantium scilicet et sancti Stephani; clamabant illi, clamabat ille; illi clamabant alta voce, *exclamantes voce magna*; ille etiam alta voce clamabat, *clamavit voce magna*: jamvero quanta differentia inter clamorem et clamorem! ut enim ait sanctus Petrus Damiani, *clamor lapidantium furoris erat, clamor Stephani amoris*. Furor et rabies, quibus adversus sanctum Levitam exardescabant Judæi, ad clamandum eos movebant: *clamor lapidantium furoris erat*; Stephanus vero ardentissimi amoris igne accensus, clamavit voce magna, Deum deprecans, ut persecutoribus suis parceret: *clamat Stephanus voce magna, quia magna utique charitate ardebat*. Ecce differentiam inter bonum et malum christianum; orat bonus, orat malus; bonus bene et malus male orat; clamat bonus orans Deum, ut inimici parcat; clamat malus, orans Deum, ut inimicos plectat: *numquid dicis: oro Dominum, ut moriatur inimicus meus? Deus meus, si quid apud te promerui, occide inimicum meum*. O pessimam orationem! *Cum enim oras Dominum, ut occidat inimicum tuum, te facis judicem et Deum constituis tortorem*. En exitiosam etiam orationem, qua malus fit et peccator, qui taliter orat: *sic orando facti estis ambo mali: ille male agendo, tu male orando*. Propterea respectu inimicorum non mala, sed bona sit oratio vestra; sanctus Stephanus a Deo vindictam non petit, quinimo pro inimicis a Deo ferventissimo postulavit veniam; similiter a Deo inimicis gratiam et misericordiam supplices petite. Non dixit Deus: orate contra, sed orate pro persequentibus et calumniantibus vos (Matth. 5); igitur pro inimicis ardentem orate ad instar sancti Stephani, qui pro inimicis ferventer deprecatus est: *et qui pro inimicis efficaciter patrocinatus est*.

III PARS.

Sanctus Stephanus inimicos protexit efficaciter.

Christum morientem inimicis suis efficaciter patrocinatum esse ait Augustinus, quia pro iis oravit *prece misericordissima et potentissima*; misericordissimas similiter Stephani preces exitissime jam vidimus; potentissimam etiam censendam respectu inimicorum ejus, quia precibus suis obtinuit 1. Saulo conversionem; 2. multis gratiam; 3. aliquibus gloriam.

1. Saulus adhuc juvenis S. Stephani martyrio adfuit et lapidantium pallia servavit, ut hi ad vibrandos lapides magis essent expediti, et ut ipse omnium manibus lapides immittens, S. Levitam torqueret: *omnium vestimenta servabat, tanquam manibus omnium lapidabat*. Si Saulus simul cum aliis lapidantibus, propria manu Stephanum lapidasset, aliquos solum lapidum ictus, eosque leves vibrasset, lapidantium vestes servans, omnium manibus sanctum Levitam lapidabat: ideo sancti hujus protomartyris infensissimus persecutor fuisse videtur Saulus. Illi tamen potentissime et efficacissime patrocinatus est sanctus Stephanus, qui a Deo ejus conversionem impetravit, ita quod perditus et damnatus fuisset Saulus, nisi pro eo orasset Stephanus: *perdi deberat Saulus, sed pro eo oravit Stephanus; si martyr Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet: sed ideo de terra erectus est Paulus, quia in terra inclinatus est Stephanus*. Hæc sunt verba sancti Augustini (Serm. 4 de S. Steph.); et sanctus Fulgentius ait, quod Stephanus, *quem habuit in terra persecutorem in cœlis meruit habere consortem*. Sanctus Paulus ante conversionem lupus rapax, in christianos sæviens, precibus sancti Stephani totaliter conversus ex lupo in agnum mutatus est. Saulus, inquit sanctus Thomas a Villanova, *martyris merito ex lupo factus est agnus*; et divus Augustinus ait quod Paulus, qui lupus erat rapiens, persecutor sæviens, et filius perditionis, sancti Stephani

precibus factus est agnus, prædicator et vas electionis: *pro eo oravit Stephanus; unde elisus est scævius, erectus est credens; elisus est lupus, erectus est agnus; elisus est persecutor, erectus est prædicator. Dicam planius, dicam apertius; elisus est filius perditionis, erectus est vas electionis; elisus est Saulus, erectus est Paulus* (ib.). O miram Divi Pauli conversionem, quam precibus suis obtinuit S. Stephanus! *qui a Deo obtinuit quoque veniam multis persecutoribus suis.*

2. Christum in cælo vidit Stephanus stantem: *video cælos apertos et Jesum stantem.* Cur non illum videt sedentem ad dexteram Patris, sed stantem? Stabat Christus in cælo, inquit Hugo cardinalis, ut hoc situ indicaret, se esse paratum ad vindictam de S. Stephani lapidatoribus sumendam: *per illud verbum standi habitus injurias vindicantis exprimitur.* Quis ergo exarmabit Christum iratum et ad vindictam aptatum? Stephanus quidem, qui gratiam et misericordiam a Christo pro persecutoribus ardentem petiit: *Domine, ne status illis hoc peccatum:* ejus enim oratio ita potens et efficax extitit, ut iis a Cristo gratiam et misericordiam impetrare mererit: *qui novit etiam pro persecutoribus exorare Dominum nostrum Jesum Christum.* Unde si de Christo moriente et pro persecutoribus orante dicat Petrus Damiani, quod ejus oratio non potuerit esse inefficax, quodque ejus oratione numerus persecutorum transierit in numerum amicorum Dei: *non potuit esse inefficax oratio morientis; unde et inimicorum numerositas ad numerum amicorum transiit;* dicendum similiter de sancto Stephano in extremis orante; non inefficacem, imo adeo efficacem ejus extitisse orationem, ut pro persecutoribus veniam et gratiam obtinuerit: *qui novit etiam pro persecutoribus exorare Dominum nostrum.* S. Gregorius Nyssenus ait, Stephanum in medio persecutorum fuisse quasi sacerdotem, qui sui ipsius, suarumque orationum sacrificium Deo offerebat, ut pro inimicis veniam et gratiam impetraret: *tantum sacerdos hostiam puram immolans oratione.* Lapidis quibus obruebatur Stephanus, altare hujus sacrificii formabant;

Stephani sanguis, qui copiose fluebat, et corpus quod mactabatur, erant quasi hostia, quam sanctissimus protomartyr pro persecutoribus suis Christo offerebat et itidem Deum enixe rogabat, ut lapidatoribus suis parceret, eisque veniam et gratiam concederet, quæ oratio Stephani morientis, juncta sacrificio quod offerebat, efficacissima fuit: *non potuit esse inefficax oratio morientis.* Simul autem precibus suis veniam multis obtinuit, multisque gloriam æternam impetravit.

3. Dum lapidaretur Stephanus, cælos omnes sibi patentes vidit: *video cælos apertos.* Cæli ita patuere S. Stephano, ut eorum latera disrupta viderentur: *patuit sedes Dei, et sulcato aëre, cælorum latera pependerunt; haviit lucidus axis et cæli omnes.* Quare cælorum rumpuntur latera? cur omnes cæli ita aperiuntur Stephano? non cælos sibi apertos, ast aliud quod solummodo cæli ostium apertum vidit S. Joannes Evangelista: *ecce ostium apertum in cælo* (Apoc. 4); cur ergo Stephanus non unicum ostium, ut S. Joannes, verum omnes cælos patentes et sibi apertos vidit? Cælos apertos vidit, quia triumphali pompa, non solus, sed simul cum persecutoribus, pro quibus Christum exoraverat, cælum ingressurus erat. Vetus erat apud Romanos consuetudo, ut qui in ludis olympiis victoriam reportaverat, magnifico apparatu in urbem ingrederetur, non per ostium commune, sed per aditum eversione murorum factum, quo victor simul cum magna hominum eundem comitantium, illique plaudentium multitudine in urbem intrabat; sic B. Stephano, qui de carnis illecebris, de mundi fallaciis, de doctoribus et tortoribus gloriose triumphaverat, non unica cæli janua, omnes cæli aperti sunt, ut ipse triumphans, simul cum suis persecutoribus aut illum comitantibus aut post ipsum venientibus ingrederetur. Hunc, ut ait S. Fulgentius, Stephanum secutus est Paulus: *quo præcessit Stephanus, illum secutus est Paulus, adjutus precibus Stephani.* Neque soli Paulo, multis etiam aliis ex suis persecutoribus cælum suis precibus aperuit Stephanus, eisque gloriam et beatitudinem æternam a Deo obtinuit, quia *non potuit esse inefficax oratio morientis.* O pereximium inimicorum suorum amatorem! qui non solum

ab iis dira jueunde passus est, nec solum pro iis ferventer oravit; verum et eos beneficiis cumulavit. De Alexandro refert Plutarchus, subditum quemdam perperam de eo loquentem, multis muneribus affecisse, quibus gratiam illius adeo conciliavit, ut qui antea fuerat ejus obtretractor, postea in laudem ejus orator fieret. Quod cum novisset Alexander, dixit: *hæc est gloria Alexandri, inimicos reddere amicos*. Jamvero ad sancti Stephani honorem dicendum, ipsum majoribus inimicos affecisse donis, cum iis et gratiam et gloriam obtinuerit: *hæc est gloria Stephani*. Ad ejus imitationem vos iterum invitare vellem; benefecit ille inimicis: *benefacite et vos iis qui oderunt vos* (Mat. 5). Crucifixoribus suis benefecit Christus et lapidatoribus suis benefecit Stephanus, ut Christum et Stephanum imitemini, *benefaciet iis qui oderunt vos*. Cum quidam juvenis ira percitus adversus Lycurgum, ei oculum eruisset, senatus Lycurgo illum tradidit, ut ex propria sententia et ad libitum, illatæ injuriæ de eo vindictam sumeret; at tantum abest, quod de eo vindictam sumpserit Lycurgus, quin contra eum in domum suam recepit, eum ut proprium filium aluit, eumque bonis moribus imbuit. Heu! si hic infidelis, cui nunquam Christi et Stephani proposita fuerant exempla, benefecit hosti suo, hosti infensissimo, hosti qui ipsi oculum eruerat, cur, o christiani, vestris non beneficietis inimicis? nondum vobis oculos eruerunt, et licet oculos eruisent, licet vos lapidibus obruisent, licet, ut ita dicam, vos crucifixissent, ad eos tamen diligendos et ad iis beneficiendum movere vos debent exempla Christi et Stephani, qui crucifixoribus et lapidatoribus benefecerunt; propterea *benefacite iis qui oderunt vos*. Durum est benefacere calumniantibus et persequentibus nos; atvero quam suave et quam jucundum erit audire Christum dicentem: *venite benedicti Patris mei, percipite regnum*; inimicis ergo benefacite cum Stephano, ut cum illo regnum percipiatis æternum. Amen.

DE SANCTO JOANNE EVANGELISTA.

CONCIO PRIMA.

Vidit discipulum, quem diligebat Jesus (Joan. 21).

Sicut omnium malorum primum et omnium infelicitatum potissima est a Deo odio haberi; ita honorum omnium maximum omniumque felicitatum nostrarum fons et origo est a Deo, omnis boni principio, amore speciali diligi: *amor Dei unicui mundi beneficium est et causa bonorum omnium*. Quis autem dum in hoc mundo vivit, se a Deo diligi asserere poterit, cum absque speciali revelatione scire nequeamus, an in statu gratiæ, vel in statu peccati mortalis existamus; seu, an Dei amore, vel odio digni simus: *nescit homo, utrum amore, vel odio dignus sit?* (Eccles. 9, 5). Quis, dum in misero hoc mundo conversatur, de Dei erga se amore certus erit, cum divus Paulus, qui usque ad tertium cælum raptus, arcaana viderat quæ non licet homini loqui, ingenue ipsum latere fateatur, an sit in statu gratiæ illius, qua homo formaliter justus et Dei amicus constituitur: *nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum?* (1 Cor. 4, 4). Paucissimis quidem hoc revelatur mysterium; sanctus Joannes Evangelista, qui in Christi corde, velut in libro vitæ, se scriptum viderat, discipulum a Christo dilectum se libere nuncupat et in toto Evangelii sui decursu se non alio, quam dilecti discipuli nomine vocitat: *discipulum quem diligebat Jesus*. Et revera Joannem, ut ait S. Augustinus, *Dominus præ ceteris diligebat*; et Tertullianus eum *dilectissimum Domino* vocat. Quis et quantus Christi erga Joannem fuerit amor hæc explicabit concio. Ave.

Mundi erga suos amorem avarum et tenacem, fictum et fallacem, inconstantem et mutabilem esse quisque fatebitur. Amat clientes suos mundus amore avaro et tenaci, quia illis aut